

MBIKËQYRJA

Kush po ju vëzhgon?

Qeveritë në mbarë botën po miratojnë mjete të reja mbikëqyrjeje në luftën për ngadalësimin e përhapjes së pandemisë së koronavirusit. Ndonëse shumica e njerëzve janë dakord me përdorimin e teknologjisë për gjurmimin e njerëzve me koronavirus, ka shqetësime se disa prej këtyre mjeteve mund të përdoren për qëllime më pak etike. Ky mësim trajton disa nga mjetet e mbikëqyrjes, që janë prezantuar së fundmi dhe pasojat e tyre për qytetarët dhe për shoqërinë.

Nxënësi do të jetë në gjendje:

- ▶ Të reflektojë mbi përdorimin e teknologjisë së mbikëqyrjes për të parandaluar përhapjen e koronavirusit;
- ▶ Të analizojë ndikimin e kësaj teknologjie mbi qytetarët dhe shoqërinë;
- ▶ Të identifikojë mënyrat e pranueshme dhe të papranueshme të përdorimit të teknologjisë së mbikëqyrjes;
- ▶ Të zhvillojë njohuritë dhe të menduarin tij/saj kritik mbi botën e politikave dhe medien.

STIMULIM

1. Eksperiment mendimi:

Përfytyroni një vend, qeveria e të cilit vendos detyrimin që çdo qytetar duhet të mbajë në dorë një byzylyk biometrik, që monitoron temperaturën e trupit dhe rrahjet e zemrës në 24 orë. Informacioni që merret nuk do t'i tregonte qeverisë vetëm gjendjen shëndetësore të qytetarëve, por do t'i mundësonte monitorim të emocioneve të tyre. Për shembull, qeveria do të kishte mundësi të dinte mbi gjendjen emocionale të tyre, pra kur dikush qesh, qan ose nervozohet, edhe pse sigurisht, ky nuk qe qëllimi për të cilin u krijua byzylyku.

2. Video:

<https://www.youtube.com/watch?v=TUFzN7So6GM>

Kjo ide është marrë nga një artikull i Yuval Noah Harari: <https://www.ft.com/content/19d90308-6858-11ea-a3c9-1fe6fedcca75>

Kërkoni për video të ngjashme në gjuhën tuaj, të cilat përshkruajnë hollësisht gamën e gjerë të teknologjive të mbikëqyrjes, të përdorura gjatë pandemisë. Nëse nuk gjeni një të tillë, hiqni zërin e një prej videove këtu dhe shpjegoni se çfarë po ndodh.

DISKUTIM

Pas eksperimentit të mendimit:

- ▶ Pse mund të dëshirojnë qytetarët të mbajnë një byzylyk të tillë?
- ▶ Pse mund të dojë qeveria ta bëjë këtë gjë?
- ▶ Pse mund të dyshojnë disa qytetarë?
- ▶ A do të kishin të drejtë të dyshonin? Po/jo, pse?
- ▶ Çfarë mendoni për këtë ide në përgjithësi? A është një ide e mirë? Po/jo, pse?
- ▶ A do të ishte më mirë nëse mbajtja e byzylykut të ishte vullnetare? Po/jo, pse?

Pas videos:

- ▶ Çfarë lloj teknologjie monitoruese po përdorin qeveritë e ditëve të sotme në luftën kundër pandemisë?
- ▶ Çfarë lloj gjërash po monitorojnë?
- ▶ A është ky monitorim i detyrueshëm, apo vullnetar?
- ▶ Disa njerëz kanë dyshime për këtë. A mendoni se kanë të drejtë për dyshimet e tyre? Po/jo, pse?
- ▶ Çfarë mendoni për këtë lloj monitorimi, në përgjithësi? A është një ide e mirë? Po/jo, pse?
- ▶ A është më mirë kur monitorimi është i detyrueshëm, apo vullnetar? Cili është mendimi juaj? Pse?

Grupet dyshe ose grupet e vogla të punës janë më të përshtatshmet për këtë diskutim, por mund të përdorni edhe teknika të tjera.

Nxitini nxënësit të thonë përgjigje të shumëllojshme për çdo pyetje.

Këtu lind mundësia për të shpjeguar zhvillimet në vendin tuaj.

Kjo do të ishte një pikë e mirë për të prezantuar të drejtën për respektimin e privatësisë (KEDNJ, neni 8).

PËRFUNDIM

Bëni një përsëritje të formave të ndryshme të teknologjisë së mbikëqyrjes, si p.sh.: njohja e fytyrës me kamera CCTV, telefonat inteligjentë, dronët, Alexa etj.

Shpjegoni mënyrat e ndryshme, në të cilat, teknologjia e mbikëqyrjes mund të përdoret për të kontrolluar qytetarët, si dhe për t'i ndihmuar ata. Jepni disa shembuj aktualë, historikë ose imagjinarë.

Përpikuni të përdorni disa shembuj nga vendi ose rajoni juaj.

Kjo do të ishte pikë e mirë për të krahasuar shoqërinë demokratike me atë totalitare.

DETYRË

Nxënësit krijojnë një infografik që tregon se ku do ta vendosnin vijën e ndarjes mes mbikëqyrjes së qeverisë, e cila përcakton pranueshmërinë dhe mospranueshmërinë e saj. Ata japin shembuj për secilin prej rasteve dhe tregojnë arsyet e zgjedhjes së tyre.

Për këtë ekzistojnë një sërë platformash online që nxënësit mund t'i përdorin, p.sh. *Canva*, *Coggle* ose *Google Jamboard*.

REZULTATET

Nxënësit ndajnë infografikët e tyre.

Ata mendojnë se kush tjetër po e përdor teknologjinë për të marrë informacione mbi njerëzit, llojet e informacioneve që po merren dhe përdorimi i tyre.

Përfshini mbledhjen dhe monetarizimin e të dhënave nga kompanitë e mëdha të teknologjisë.

Ky publikim është përkthyer dhe botuar në gjuhën shqipe në kuadër të projektit të Këshillit të Evropës “Forcimi i edukimit për qytetari demokratike në Shqipëri”, i financuar nga Agjencia Suedeze për Zhvillim dhe Bashkëpunim Ndërkombëtar (Sida).

Mendimet e shprehura në këtë publikim janë përgjegjësi e autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht politikën zyrtare të Këshillit të Evropës.

